

“krievos”

M Ā R T I Ņ Š V O L F S

“krievos”

Sulīgi stāsti
par viena veikla baltieša dienestu
padomju armijas rindās

821.174-94

Vo 325

Mārtiņš Volfs

“KRIEVOS”

**Sulīgi stāsti par viena veikla baltieša
dienestu padomju armijas rindās**

Vāka dizaina autors **Aivars Plotka**

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*

Projekta vadītāja *Bārbala Simšone*

Redaktore *Anda Ogrīņa*

Korektores *Diāna Graudiņa, Evija Stikute, Agnese Rūtena*

Mākslinieciskā redaktore *Gunta Plotka*

Maketētāja *Dace Polkmane*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4320.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs.

Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta
izmantošana ir autortiesību pārkāpums.

Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta
atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Mārtiņš Volfs, 2024

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2024

ISBN 978-9934-32-320-1

KARA KOMISARIĀTS

На что жалуетесь? Близорукость?

*Ничего. Будете в первых окопах,
чтобы лучше видеть. Следующий!*¹

Es skatos pavēstē, un man tā riebjas. Man riebjas, ka tā ir krievu valodā. Kur palikusi PSRS izslavētā divvalodība? Riebjas arī pavēstes tonis – *Предлагаем явиться*² –, it kā lapiņas otrā pusē nebūtu skaidri un gaiši pateikts, ka neierašanās gadījumā mani ietupinās cietumā. Tomēr visvairāk man riebjas tas, kas slēpjas aiz šīs papīra strēmelītes – riebīgā krievu armija ar visu savu idiotismu, barbarismu un ļaunumu.

Šķiet, šāda, varbūt mazliet pārlietu saasināta bija mana reakcija, kad sešpadsmit gadu vecumā saņēmu uzaicinājumu ierasties kara komisariātā. Biju mierīgi dzīvojis, nevienam neko ļaunu nedarot un pārlietu daudz no dzīves neprasot, bet te pēkšņi bija

¹ Par ko sūdzaties? Tuvredzība? Nekas. Būsiet pirmajos ierakumos, lai labāk saredzētu. Nākamais! (*Krievu val.*) (*Šeit un turpmāk aut. piez., ja nav norādīts citādi.*)

² Piedāvājam ierasties. (*Krievu val.*).

uzradušies kaut kādi mudaki, kas plānoja man visu atņemt, lai “parautu krievos”, tas ir, iesauktu dienestā PSRS Bruņotajos spēkos.

Jā, sešpadsmit gadu vecums Padomijā nenāca tikai ar pirmo mīlestību vai miglainām pārdomām, ko darīt tālāk pēc skolas beigām. Vēl tas nozīmēja, ka biju nokļuvis pretīgas iestādes – kara komisariāta – redzeslokā. Trakākais bija tas, ka nācās vien iet, – nekādu iespēju izvairīties nebija. Es jutos neaizsargāts un bezpalīdzīgs brutālas varas priekšā.

Nokaujoties ar šādām pārdomām, šļauganiem soļiem vilkos Revolūcijas un Avotu ielas stūra virzienā, kur atradās Maskavas rajona kara komisariāts. Tā bija visai parasta trīsstāvu ķieģeļu ēka, tikai visi tās logi izrādījās aizrestoti. No šīs ainas vēl skaudrāk apjautu, ka “paraušana krievos” ir tas pats, kas divi gadi cietumsoda. Es neko neesmu noziedzies, bet man grib iedot divus gadus! Murgs!

Ieejot pa durvīm, pirmais, kas dūrās acīs, bija milzīga izmēra plakāts ar uzrakstu “Родина-мать зовет!”¹. Tajā bija attēlota vecene asinssarkanās drēbēs, viņai aiz muguras draudīgi slējās durkļi. Bābai viena roka bija pacelta pret debesīm, bet otrā viņa turēja papīra lapu, uz kuras rēgojās garāks teksts krievu valodā ar virsrakstu “Военная присяга”². Šāds plakāts te pielikts, lai potenciālajā upurī iedzītu bailes un nolemtības izjūtu, es nodomāju. Pa labi no plakāta aiz restota lodziņa

¹ Māte Dzimtene sauc! (*Krievu val.*)

² Armijas zvērests. (*Krievu val.*)

sēdēja vecs kraķis greizu seju un koši dzelteniem, visticamāk, balinātiem matiem. Es pasniedzu viņam pavēsti un pasi, un kraķis, pie sevis purpinādams, kaut ko atzīmēja papīros.

– Ejiet uz 110. telpu un gaidiet tur! – viņš beigās norīkoja.

Prātodams, kā gan es to 110. telpu atradišu, maldījos uz priekšu pa garu gaiteni, kura sienas rotāja neganti agresīvi aģitācijas stendi. Vispār tajos laikos Rīgas ielas bija pilnas ar bezgaumīgiem propagandas plakātiem, kas slavināja valdošo kliķi un, protams, kompartijas līderi Leonīdu Brežņevu *лично*¹. Tomēr tas viss bija bērna šļupsti salīdzinājumā ar to, kas manām acīm pavērās šeit. Artisti-diletanti bija noklājuši visas sienas ar visdažādākajiem brīnumiem: gan retušētām politbiroja vadoņu fočenēm, gan milzu panno, kur bija atainoti dažādi Otrā pasaules kara kauju un batāliju skati. Dažādības pēc bija arī bildes ar Padomijas mierīgās dzīves ainiņām – strādnieks *zavodā* lej čugunu, bet kolhozniece uz lauka ievāc ražu. Paspēju ievērot, ka sievietes bija attēlotas ar neparasti kuplām krūtīm. Holivuda nobāl, es tagad domāju. Acīmredzot mākslinieki, kas to visu bija darinājuši, vēlējās modināt jauniesaucamajos vismaz kādas pozitīvas emocijas. Tomēr viņi pavisam noteikti bija pārcentušies. Un vienalga, lai arī kā šīs telpas izskatītos, smieklī man nenāca. Es biju pārāk iztrūcies.

Gaiteņa galā pavērās plaša telpa, kurā bija rindās novietoti krēsli gluži kā kinoteātrī. Tajos kluknēja bariņš

¹ Personiski. (*Krievu val.*)

pārbijušos tiņu – gan latvieši, gan krievi. Šis laikam bija vajadzīgais 110. kabinets. Es devos pie galda, aiz kura sēdēja vīrietis gados ar viņam vien zināmās ciešanās savilktu ģīmi. Mani mazliet mulsināja, ka nemanīju nevienu cilvēku mundierī – gan ķēms pie ieejas, gan šis cietējs bija civilisti.

Mani uzaicināja pievienoties gaidītājiem. Pēc minūtēm desmit cietējs beidza krāmēties ar saviem papīriem un teica mums īsu uzrunu krievu valodā, kurā tika pieminēts kaut kāds miklains “konstitucionāls pienākums” un, manuprāt, galīgi nepamatota prasība, ka ir “jāatdod divi gadi”, pēc kuriem mēs visi būsim kļuvuši par vīriešiem.

Pēc šīs uzrunas mūs kā aitu baru dzina no daktera pie daktera, kuri veica visas iespējamās medicīniskās pārbaudes. Visbīstamākais šķita zobārsts – klīda baumas, ka te bez vārda runas raujot ārā visus zobus, kuros atklājas kaut visniecīgākais caurums.

– Vai tev ir labi zobi? – satraukti taujāja kāds puisis, kurš visu laiku turējās kopā ar mani.

Par viņējiem jautājumu nevarēja būt – puisim runājot, mutē rēgojās pelēku zobu rinda ar pāris melniem tukšumiem pa vidu. Kā gan viņam bija izdevies tos novest līdz tik nožēlojamam stāvoklim? Mani zobi jau arī nebija nekādi dižie. Biju pārlietu aizrāvis ar saldumiem; jāšanas treniņos pat ņēmu un grauzu graudu cukuru, kas bija paredzēts zirgiem. No saldumiem man visi zobi bija vienās plombās, un pāris dzerokļiem pat bija izrauti nervi un tīrīti un aizpildīti kanāli. Vai tiešām tagad tos plēsīs ārā? Es nespēju tam noticēt.

Taču bailes izrādījās veltas; zobārste bija pajauna dakterīte, kura kā garāmejojot ar bakstikli un spogulīti tikai mirkli ieskatījās man mutē. Šķiet, viņu apmierināja fakts, ka zobi kā tādi man vēl ir. Īsāk sakot, mūs pārbaudīja pavirši, un to darīja visparastākie ārsti, nekā īpaša tur nebija, un mūsos pamazām atgriezās drosme un dažos – pat bravūra. Pēdējais dakteris gan bija riktīgs militārists. Viņš pieprasīja, lai mēs pie viņa ierodamies pa vienam un galīgi kaili. Divi pirms manis iznākušie krieviņi ģērbjoties tērgāja:

– Он меня спросил: “Курите?” А я ему: “Разве из жопы дым выходит?”¹

Vispār nav patīkami plikam stāties kāda priekšā, kurš apskata tevi, kā zirgu pērkot. Šis bija kā ģenerālmēģinājums pirms tā sauktās pēdējās komisijas, kas notika tieši pirms iesaukšanas. Arī tur jauniesauktajam karakungu priekšā ir jāstājas plikam kā Ādamam. Par šo ir dzirdēts daudz dažādu nostāstu. Lieta tā, ka rakstvedes mēdza būt arī gados jaunas sievietes un, tās ieraugot, dažiem nervozākiem tipiēm notikusi “miesas augšāmcelšanās”. Erekcijas nomierināšanai esot pasniegta ūdens glāze. Cits esot to izdzēris, savukārt daži tajā iemērca savu uzbudināto locekli. Neviens nezina, kā būtu pareizi, bet palīdzējuši, ja var ticēt nostāstiem, abi varianti. Tikai bēda, ka glāze jau viena un tā pati.

Paralēli risinājās sarunas augstā stilā. Kāds čoms man stāstīja aptuveni tā.

¹ Viņš man jautāja: “Vai smēķējat?” Bet es viņam: “Vai tad man no pakaļas nāk ārā dūmi?” (*Krievu val.*)

- Ух, богатырь! В море пойдешь.
– Меня всё время к Матушке Земле тянет.
– Ну что такое Земля без морей!¹
Un tā tālāk.

Man tik smalki negāja. Pārlicinājies, ka man ir divas kājas un rokas un tikai viena galva, ārsts dziļdomīgi nopētīja dzimumorgānus. Tad viņš ar gumijas cimdā ievilkto roku lūkoja man iebakstīt kaut kur zem olām, un es atsprāgu atpakaļ.

– Болит?

– Нет, просто неприятно,² – atteicu, bet ārsts vairs manī neklausījās un kaut ko pierakstīja savos papīros.

Tad lika pagriezties, uz mirkli ieskatījās man pakaļā un paziņoja, ka es varot būt brīvs.

110. telpā pie galda joprojām sēdēja tas pats cietējs, kas mūs bija sagaidījis. Tagad viņš parakstīja pavēstes noplēšamo daļu, kas apliecināja, ka skola ir kavēta attaisnojošu iemeslu dēļ, uzlika zīmogu un palaida mani uz visām četrām debespusēm.

Dodoties mājup, pie sevis gudroju, kā man izvairīties no dienesta. Tas bija jāpanāk, vai tur lūst vai plīst! Tikai vēl nebiju izvēlējis stratēģiju, kā izbēgt no šī likteņa. Siguldas Jānis vai Siguldenis – puika, ar ko

¹ – Ух, спёкавирс! Жүрә iesei. (Flotē dienests bija trīs, nevis divus gadus.) (*Red. piez.*)

– Mani visu laiku velk pie Mātes Zemes.

– Ну kas gan ir Zeme bez жүрәм! (*Krievu val.*)

² – Сāп?

– Нё, виенкārши непатиками. (*Krievu val.*)

bērnībā mēs ar brāli kopā bijām pastrādājuši neskaitāmus nedarbus, – šo jautājumu atrisināja “saknē”. Viņš līdz astoņpadsmit gadu vecumam bija pamanījis uztaisīt divus sīkos. Varēju tikai apbrīnot viņa entuziasmu. Es pat iedomāties nespēju, ka man varētu būt sekss ar meiteni, kur nu vēl tikt pie bērna! Pareizāk sakot, par seksu es domāju aplam bieži, gandrīz ik uz soļa, bet tas nekādā veidā netuvināja mani laimīgam iznākumam, tas ir, pašam seksam. Lielākais, uz ko biju spējīgs, bija skūpstīties ar meiču pēc deju vakara un pieskarties viņas krūtīm, un jau tas man likās gatavais kosmos. Nē, divu bērnu scenārijs, lai panāktu stāvokli, ka mani kā ģimenes apgādnieku nedrīkst iesaukt, nepavisam nebija mans gadījums. Turklāt tik gludi jau arī pašam Siguldenim nemaz nebija gājis. Par bērnu taisīšanu pirms astoņpadsmit gadu vecuma viņu ilgi vazāja pa Nepilngadīgo lietu komisiju un kur tik vēl ne. Tikai tad, kad viņam, jau sasniegušam pilngadību, izdevās to meiteni apprecēt, mudaki no viņa beidzot atstājās.

Manu brāli, kas ir gadu par mani vecāks, armija ne-cik daudz nesatrauca. Brālis pirms došanās pie karakungiem savāca tādu kaudzi dažādu ārstu izziņu un uzziņu, ka viņš ir neārstējami slim, ka tur pat vistupākajam militāristam vajadzēja būt skaidram: šis nebūs karotājs. Jā, šī bija varbūt vienīgā reize mūžā, kad apskaudu Jāni par visām viņa slimībām un kaitēm. Brālis ar tām bija nomocījies visu bērnību – no parastiem plaušu karsoņiem līdz kuņģa čūlai. Jānim pat uz skolu nevajadzēja iet – skolotāji ieradās pie viņa mājās. Tagad tas atmaksājās.

Diemžēl ar mani bija gluži pretēji – es neslimoju praktiski nekad. Trenējos modernajā pieccīņā, dažkārt man bija pat divi trīs treniņi dienā, slimot vienkārši nebija laika. Kad man aplam negribējās iet uz skolu kāda grūtāka pārbaudījuma dēļ, biju spiests simulēt. Berzēju termometru plaukstās tik ilgi, līdz tas rādīja pāri maģiskajai atzīmei 37, kas nozīmēja: driksstu palikt mājās. Vienīgi mani kaitināja, ka “slimošanas” laikā nevarēju apmeklēt sporta nodarbības. Senči diemžēl bija konsekventi – ja slim, tad slim.

Nē, slimošana man nederēja par iemeslu neiet dienēt. Neinjicēšu taču sev rokā petroleju, kā bija tik smalki aprakstīts “Šveikā”, vai arī kā citādi nekropļošu sevi. Un nebija arī gluži kara laiks – Brežņevs vēl nebija iebrucis Afganistānā.

Atlika pēdējā, it kā pati vienkāršākā un pašsaprotamākā izvēle: mēģināt iestāties augstskolā. Studentus neiesauca. Es par šādu notikumu gaitu biju ar abām rokām “par”, tomēr nezināju, vai šis variants derēs. Lieta tā, ka manas sekmes mācībās nebija nekādas spožās – tās bija stabili viduvējas. Atceros, kā reiz man liecībā bija tikai truļi – nevienas citas atzīmes. Toreiz pat papus galvu vien nogrozīja un, šķiet, nodomāja: divi bērni gudri, bet jaunākais... Vispār jau Jānis necik labāk par mani nemācījās, vienkārši mājskolotāji nekad zemāk par četri nelika. Ja audzēknis nebija izmācījies, strādāja ar viņu tik ilgi, līdz varēja ielikt sekmīgu atzīmi.

Labi, man vēl ir laiks – līdz astoņpadsmit gadu vecumam divi gadi. Tikmēr daudz kas var notikt – tā domās sevi mierināju.